

LA DONA NOVA

Ana de Miguel Álvarez.

Fragment del llibre 'Alejandra Kollontai (1872-1952)'

Contra la “naturalesa femenina”

El propi Marx havia deixat clar que per construir un món millor no n'hi havia prou amb transformar les relacions de producció, era també necessari que sorgís un “home nou”. Kollontai s'uneix apassionadament a aquesta reivindicació, “la necessitat de la renovació psicològica de la humanitat”, a la que dedica bona part dels seus escrits. La nova classe en ascens, el proletariat, necessita una ideologia pròpia, crear nous valors i nous hàbits de vida, i aquesta revolució humana, tal vegada la més important, no pot ser posposada a cap triomf polític. De fet ja ha començat i ha començat de la mà de les dones, de la dona nova: “Massa sovint s'oblida aquest factor... el canvi de la psicologia femenina”. La importància d'aquest fet i la seva connexió amb la revolució proletària és un dels eixos que articula la seva teoria feminista. El feminisme com a moviment social té la seva raó de ser en aquestes insubmisses a la condició femenina perquè, en bona lògica marxista, no n'hi ha prou en que les dones estiguin oprimides sinó que han d'arribar a ser-ne conscients. I és aquesta dona nova, també denominada dona cèlibe o soltera, qui anirà a viure la impotència i l'esquinçament de ser una dona en un món concebut en funció dels homes. És ella, en definitiva, qui es preguntarà per les condicions que han fet possible la seva miserable situació al llarg de la història -la reconstrucció històrica de la opressió-, i és ella qui va a reconsiderar el camí, la estratègia a seguir per posar fi a la seva subordinació.

Al parlar de l'aparició d'un nou tipus psicològic de dona, Kollontai està negant l'existència d'una suposada “naturalesa femenina”, naturalesa que seria concebuda com una determinació ontològica de la dona, com la seva especificitat immodificable, per afirmar la realitat de la psicologia o el caràcter femenins, entesos com un complex de qualitats condicionades històricament. La vida de les dones s'ha convertit en una vida presidida pels sentiments: en un ordre polític, social i econòmic en que han estat relegades a les funcions de mullers i mares dels fills dels homes, la seva vida s'ha reduït al fet d'estimar-los o ser estimades per aquests: “Fins ara el contingut fonamental de la vida de la majoria de les heroïnes es reduïa als sentiments d'amor. Si una dona no estimava, la vida se li apareixia tan buida com el seu cor”. Aquesta dependència material, moral i sentimental xoca amb la independència i l'actitud dels homes, pels qui les dones i l'amor no signifiquen res més que una part de la seva vida. La seva vida es centra en el fer i en la esfera pública. En aquesta radical asimetria o falta de reciprocitat la nostra autora hi troba la causa d'incomptables tragèdies en l'ànima femenina, en l'ànima de les dones de totes les classes socials: la gelosia, la desconfiança, la soledat, la renúncia a sí mateixes per adaptar-se al ésser estimat... El problema resideix en que les dones són definides -heterodesignades en paraules d'Amelia Valcárcel- per les seves relacions sexuals o sentimentals, ja que la seva individualitat, el que pensen o el que senten, no tenen cap valor social. Sols tenen valor les virtuts genèricament femenines: la puresa, la virtut sexual i els seus oposats.

La teòrica de “la dona nova” recorre l'anàlisi de la literatura per a confeccionar una tipologia de les heroïnes femenines del passat: en primer lloc apareix la reiterativa figura de les encantadores i pures jovenetes, que contrauran feliç matrimoni al final de la novel·la, en segon terme estan les mullers, casades resignades o casades adúlteres, en

tercer les solterones -que no semblen necessitar més qualificació que l'intrínsec augmentatiu-, i, finalment, les "sacerdotesses de l'amor" o prostitutes, ja per la seva pobresa ja per la seva naturalesa viciosa. Doncs bé, davant d'aquests quatre clàssics personatges, ha aparegut, tant en la vida com en la literatura, un cinquè tipus d'heroïna, és la dona nova. La dona nova, en tant a tipus psicològic oposat a les dones del passat, es troba en totes les classes socials i suposa un clar desafiament a l'existència de quelcom semblant a una naturalesa femenina eterna i immutable. Clar que tampoc podria ser d'una altre manera en aquesta capdavantera del materialisme històric. Dones noves són totes aquelles que han deixat de ser un simple reflex de l'home. Són dones que han entrat en contradicció amb la societat en que viuen perquè ja no accepten la funció que secularment se'ls ha assignat: estimar i ser estimades, dependre material i emocionalment dels homes. La finalitat de la seva vida no és l'amor sinó el seu "JO" (amb majúscules i entre cometes, tal i com li agrada escriure-ho a Kollontai) la seva individualitat. Per a aquestes heroïnes de novel·la i dones de carn i ossos l'amor no és més que una etapa en el camí de la seva vida, la passió els serveix per trobar-se a sí mateixes, per afirmar la seva personalitat i arribarà a comprendre's millor: "Aquesta finalitat de la seva vida és en general per a la dona moderna quelcom molt més important: un ideal social, l'estudi de la ciència, una vocació o el treball creador".

En certa manera podria semblar que la dona nova és, senzillament, una dona que s'apropia els valors i ideals tradicionalment considerats masculins, però no és així. Kollontai es planteja explícitament la possibilitat de que el canvi de les dones consisteixi en una assumpció acrítica dels valors considerats masculins, però la rebutja. Segons el seu judici el problema radica en què degut a la necessitat i urgència de l'adaptació a les noves condicions de la seva existència, "la dona s'apodera i assimila, freqüentment sense sotmetre-les a cap crítica, veritats pròpiament masculines que després examinades més detingudament, tan sols són veritats per a la classe burgesa". No existeix, doncs, una mera mimesis dels valors masculins, sinó que s'assumeixen valors que podem considerar estrictament humans -el treball en l'esfera pública, la disciplina, l'autonomia- i es rebutgen els que ella denomina burgesos i avui qualificariem com a patriarcals. En la seva argumentació posa com a exemple de disvalor el recurs a la prostitució, conducta típicament masculina. Doncs bé, cap dona nova ha adoptat aquesta actitud tan masculina de comprar la satisfacció sexual. Tan sols una de les heroïnes de les novel·les que cita en els seus anàlisis literaris ho fa, però el motiu de la seva acció és comprovar empíricament la diferència entre la relació amorosa i la prostitució. Una vegada satisfeta aquesta motivació, desfeta totalment la seva pràctica. D'altra banda Kollontai també és conscient de que les dones que es disposen a afrontar soles la lluita per l'existència no sols han de fer seus alguns valors etiquetats de masculins, valors tals com la fermesa, la decisió i l'energia, sinó que han de deixar de banda altres valors històricament assignats a les dones, com la passivitat, la dependència, la tendresa o l'entrega. Alguns d'ells perquè, en realitat, és qüestionable que puguin qualificar-se de valors, altres perquè no s'avenen amb la dura realitat capitalista, especialment amb la realitat de les classes treballadores: "La dona no té més remei que armar-se, que escudar-se a tota pressa amb les forces psicològiques pròpies de l'home, del seu company, que sempre està en millors condicions per vèncer en la lluita per la vida". En tot cas, de la lectura global de la seva obra se segueix que en una societat més justa, sense classes socials, sols es promouran valors humans, sense adscripció de gènere. Els valors que siguin capaços de passar un test d'humanitat.